

Jacq. de Brouwer Op zoek naar de essentie

In 2004 verscheen een monografie van de Tilburgse architect Jacq. de Brouwer van Bedaux architecten. Schrijver Hans Ibelings typeerde De Brouwer hierin als een architect met een voorkeur voor de 'weelde van de schraalheid', die door sober te bouwen een maximale expressiviteit wil bereiken. Weerbarstige en karaktervolle architectuur die niet mooi of modieus wil zijn, maar liever wil intrigeren of irriteren. Aan de hand van een aantal thema's voerde De Brouwer zijn toehoorders mee langs een imponerende line-up van zijn oeuvre en gunde hen, door het en passant tonen van bouwtekeningen, ook een kijkje in de gereedschapskist van de ontwerper.

Verslag lezing van de lezing van 8 april 2008

Intrigeren of irriteren

Een ontwerp dat wellicht intrigeert en irriteert maar toch stijlvol is en karakter heeft, is het woonhuis in Goes (1998) [1]. Hier luidde de opdracht een woning te ontwerpen op kunstmatig aangelegde schiereilanden in de Zeeuwse polder. Met name de gestrechte, blinde achtergevel van deze villa is een voorbeeld van die weerbarstigheit. Deze villa neemt de vorm aan van een soort botenhuis dat de mogelijkheid biedt met horizontale puien aanzienlijke uitzichten op het Zeeuwse landschap te creëren waarmee het huis als een soort wandeling ervaren wordt tussen het zicht op de polder en het zicht het meer.

Dwarsverbanden met tussen landschap, architectuur en stedenbouw

Na een beroepspraktijk van vijftieng jaar probeert De Brouwer zijn ontwerpen zo sober mogelijk te maken, maar aan de andere kant de expressiviteit in zijn gebouwen te maximaliseren. Op het moment dat het ontwerp een verbond aangaat met aanverwante disciplines zoals stedenbouw of landschap kan De Brouwer zijn architectuur steeds minimaler maken. Hoe soberder de architectuur hoe nadrukkelijker gebruik wordt gemaakt van de context van het landschap. Dit wordt geïllustreerd met het ontwerp voor de botenloods van de studentenroeivereniging van Eindhoven. Hiervoor ontwierp De Brouwer een vrijwel schrale houten doos maar situeerde deze in een villa-achtige setting waarmee hij het ascetische karakter van dit ontwerp compenseerde op het niveau van landschap en architectuur.

Kwaliteit door de sequentie van ervaringen

In optiek van De Brouwer is het feit dat stedenbouw, landschap en architectuur eigenlijk ervaren wordt in sequenties, dus als een soort stripverhaal, tamelijk onderbelicht in het debat van de moderne architectuur. Architectuur is geen stilstaand beeld, maar krijgt kwaliteit omdat je het in een sequentie ervaart. Het verhaal van de sequenties is niet alleen terug te zien in het woonhuis in Goes, maar ook in het ontwerp voor een advocatenkantoor in Tilburg. Met name de route in en rondom het gebouw is een bijzondere ervaring. Dit kantoor ligt op een terrein dat oorspronkelijk is opge-

[1] Woonhuis, Goes

zet als een soort campusmodel dat, mede door de bouw van het belastingkantoor, onder druk is komen te staan. De Brouwer wilde dit campusmodel in ere herstellen door het advocatenkantoor niet in de typologie van een kantoor te ontwerpen maar een villa-achtige allure mee te geven. Het krappe budget noopte tot het ontwerpen van een elementair betonnen raster. Door delen uit dit raster uit te sparen ontstond bij de entree een hoog bovenlicht dat evenals het klassieke gevelbeeld van dit gebouw, sterk wil refereren aan een villa. Het kantoor zelf is sober, maar het interessante element zit in de route die men loopt door de tuin naar het gebouw toe en de route door het gebouw heen [2].

De thematiek van de opeenvolging van ruimtes is ook toegepast in een stedenbouwkundig plan met patio-woningen dat De Brouwer in 1996 voor een vinexwijk in Tilburg mocht ontwerpen. De locatie was uniek: 'een openlucht theater in een ommuring van groen', aldus de architect. De Brouwer wilde het bevoorrechte karakter van de plek behouden door er voor te zorgen dat iedere bewoner visueel contact met het omringende landschap zou houden: alle zichtlijnen bieden een blik op de bosrand. Het stedenbouwkundig plan kreeg de vorm van een raster, strokenverkaveling, met ingevoegde *pocketparks*. Deze vorm schept een duidelijke leesbaarheid en geeft de mogelijkheid om de patio-woningen aan twee kanten uit te breiden. De eerbied voor de natuurlijke omgeving uit zich niet alleen in de zichtlijnen maar ook in het materialenpalet dat niet concurreert met de natuur maar zich juist dienstbaar opstelt.

Het contact met de natuur en het verhaal van de sequentie manifesteert zich ook in het woonhuis in Steensel. In deze villa, die slechts zes meter diep is, zijn alle vertrekken lineair geordend zodat elke kamer maximaal contact heeft met de buitenruimte. Van de buitenkant oogt de villa vrij robuust, maar bij het betreden van de woning komt men plotseling in een lichte en zonnige wereld terecht en zorgen de grote ramen er voor dat men ook weer in de natuur staat.

Pieter Vreedeplein in Tilburg

Als onderdeel van het overkoepelende plan van het Spaanse duo Bonell y Gill voor het Pieter Vreedeplein in Tilburg mocht de Brouwer het stedelijk wooncomplex ontwerpen, bestaande uit stadsvilla's en een woontoren met lofts. Deze toren is ontworpen op het raster van de onderliggende parkeergarage en omdat het hierdoor een beperkte voetprint heeft, beslaan de appartementen twee etages. Bijzonder zijn met name de gigantische raampartijen:

op elke etage was het mogelijk het zicht te openen op een ander deel van het stadsilhouet. De woontoren wekt de indruk van een gemetselde zuil waarin de ramen en de gelijktijdig ontworpen zonwering een dynamisch middel blijken om meer leven te krijgen in het minimalistische ontwerp. Toch zijn de ramen niet bedacht vanuit een esthetische overweging maar staan enkel in dienst van het stadspanorama [3,4].

[2] Advocatenkantoor, Tilburg

[3] Stadsvilla's en woontoren, Tilburg

[4] Woontoren met lofts, Tilburg